

DALIMÍR HAJKO

PRÍBEH KNÍHKUPCA

Dobrá kniha je skúškou človeka

OBCHODNÍK, KTORÝ
ČÍTAL SRDCOM

**PRÍBEH
KNÍHKUPCA**

DALIMÍR HAJKO

PRÍBEH KNÍHKUPCA

OBCHODNÍK, KTORÝ
ČÍTAL SRDCOM

slovar

Rukopis tohto diela vznikol
s finančnou podporou
Literárneho fondu.

Slovak edition © Vydavateľstvo SLOVART, spol. s r. o., Bratislava 2021
Text © prof. PhDr. Dalimír Hajko, DrSc., 2021
Design © Braňo Gajdoš 2021
Photographs © Peter Procházka 2021

Prvé slovenské vydanie

Vydalo Vydavateľstvo SLOVART, spol. s r. o., v Bratislave v roku 2021.
Text Dalimír Hajko
Zodpovedná redaktorka Anna Šikulová
Editorka Jana Behulová
Navrh obálky Braňo Gajdoš
Grafická uprava A21 štúdio pekného grafického dizajnu, Bratislava
Tlač Róbert Jurových – NIKARA, Krupina

Zdroje obrazového materiálu: s. 247 vľavo hore PNP LA, Praha, vpravo hore
súkromný archív Moniky Kaprálikovej; s. 250 – 251 Peter Procházka; ostatné
snímky súkromný archív autora
Fotografia na titulnej strane: Jozef Hajko v kníhkupectve na Dunajskej ulici,
päťdesiate roky 20. storočia

Všetky práva vyhradené. Žiadna časť tejto publikácie nesmie byť
nijakou formou reprodukováaná, kopírovaná alebo rozmnožovaná
bez predchádzajúceho súhlasu vydavateľa.

Cena uvedená na obálke knihy je nezáväzným odporúčaním
pre konečných predajcov.

ISBN 978-80-556-5194-1
10 9 8 7 6 5 4 3 2 1
www.slovalt.sk

Venujem

vnučkám Margarete a Tereze, ktoré knihy milujú,
vnukovi Svätoplukovi, ktorý hľadá ich novú podobu,
synovcovi Martinovi, ktorý ich pomáha šíriť,
a všetkým pracovníkom kníhkupectiev a knižníc,
ktorých mená nebudú v encyklopédiách,
no výsledky ich práce budú cítiť generácie.

„O človeku sa najviac dozviete vtedy,
keď sa s ním začnete rozprávať o knihách.“

Jozef Hajko, kníhkupec

OBSAH

Poznámka na úvod	8
Kníhkupectvo nie je obyčajný obchod	11
Chvála kníhkupectva	17
Knihami prebúdzaj spiaci národ	27
Byť kníhkupcom je česť	49
Mazáč na scéne	61
Prieniky a východiská	71
Dielo sa začalo	85
Slovenské kníhkupectvo	99
Z Tisovca do Prahy	117
Kníhkupecké začiatky	139
Z Prahy do Bratislavy	157
Na východnom fronte	177
Zlodeji kníh, zlodeji nádejí	189
Všetko sa mení	195
Sladké roky	211
Budúcnosť kníhkupectva	225
Žiaľ, preč sú časy	235
Záver príbehu	243
Použitá literatúra	252
Menný register	254
O autorovi	258

Poznámka na úvod

Táto kniha na pozadí historických udalostí zaznamenáva zlomky životného príbehu môjho otca, prvého a jediného slovenského absolventa pražskej odbornej kníhkupeckej školy v tridsiatych rokoch 20. storočia. Atmosféru doby a dobové reálie zachytáva prostredníctvom spomienok súčasníkov hlavnej postavy, ako aj autora tejto knihy, materiálov z osobného archívu Jozefa Hajka, z odbornej i populárnej literatúry, novinových článkov a rozhovorov. Zoznam niektorých dôležitých prameňov vhodných na podrobnejšie štúdium (najmä histórie Nakladateľstva Leopold Mazáč, časopisu *Elán*, dejín kníhkupectiev v Česku a na Slovensku) je uvedený v závere.

Text nie je chronologickým záznamom života a profesionálneho vývinu kníhkupca Jozefa Hajka, nie je ani teoretickou historickou prácou. Vzdal som sa poznámkového aparátu typického pre vedecké diela, pretože v tomto prípade nejde o vedecké spracovanie ani kníhkupeckej, ani kulturologickej problematiky. Nechal som iba menný register, kvôli lepšej orientácii čitateľa – aby sa oboznámil s osobnosťami, ktoré spoluutvárali kultúrno-spoločenskú situáciu počas života môjho otca.

Mojím úsilím bolo zmapovať aspoň niektoré problémy v súvislosti s osobnou trajektóriou jeho života, ale vždy tak, aby osobné v konečnom dôsledku nepotlačilo všeobecné. Život človeka, ktorý si nikdy nenárokoval na výnimočnosť, som túžil ukázať ako takmer margináliu vo vzťahu k pohybom v našej kultúre, osobitne knižnej, nie však bez širších, aj medzinárodných kontaktov a súvislostí. A takisto nie bez úsilia odhaliť aspoň základné črty jeho osobnosti.

Nejde o historickú prácu, v ktorej by viac či menej dominoval vertikálny prienik na časovej osi minulosti, ide skôr o skromný pokus začrieť do dávnejších i menej dávnych vývinových súvislostí kníhkupeckého stavu. O pohľad na jeho miesto v kultúre národa a na proces jeho etablovania v konkrétnom civilizačnom prostredí. A v neposlednom rade o pohľad na ľudí, ktorí tento proces spoluutvárali.

Dalimír Hajko

Kníhkupectvo nie je obyčajný obchod

*„Nehovoríš zle, kamarát, povedia ti
všetky knihy bez rozdielu, nehovoríš zle,
ale my už ináč radiť nebudeme. Niet poznania
bez obetí, ako niet lásky bez žertvy. Poznať
olympské tajomstvá bez rizika prometeovského
osudu nemožno. Na každej z nás je istým spôsobom
prischnutá krv tých, čo nás vytvorili.“*

Ladislav Novomeský

Literatúru nepoznávame len prostredníctvom vlastnej čitateľskej skúsenosti, časopiseckých recenzií, školského vyučovania, povinného čítania, literárnej historiografie, teórie a kritiky, z názorov iných... Dejiny literatúry majú aj svoju odvrátenú, menej známú a málo nápadnú tvár: kým kniha vyjde, kým sa rukopis – výsledok väčšieho či menšieho tvorivého vzopätia – objaví v knižnej podobe na pultoch kníhkupectiev, je súčasťou relatívne dlhého procesu tvorby, ktorý sa končí odovzdaním produktu do rúk čitateľa. Ten býva, prirodzene, konečným adresátom diela.

Redakčné, jazykovo apretačné, korektorské, organizačné, ekonomické, tlačiarenské, kníhviazačské i mnohé ďalšie práce – napokon aj konečné posunutie knihy do rúk čitateľa, jej priame spro-

stredkovanie kultúrnej verejnosti – sú nenápadným pozadím celého procesu, jeho odvrátenou tvárou, zadným traktom knižnej kultúry. Jednou z pozoruhodných črt tejto odvrátenej alebo menej povšimnuteľnej tváre sú aj kníhkupectvá a knižnice, teda miesta, kde sa knihy kupujú alebo požičiavajú, verejne prístupný rezervoár kultúry, raj knihomoľov, knižožrútov alebo, civilizovanejšie povedané, bibliofilov. Bibliofil ako človek, ktorý má rád knihy, by mal prenikať do hĺbky procesu uplatnenia knihy v spoločenskom prostredí, k samému jadru inšpirácie, ktorú môže kniha poskytnúť. Mal by prijímať, ale aj rozdávať tvorivé podnety, zážitky vyvolané už samotným dotykom s knihou. A skutočný bibliofil to aj robí.

Dnes sa samozrejmom súčasťou kníhkupectvej praxe stáva čoraz viac elektronický obchod, internetové stránky vydavateľov a distribučných sietí, ktoré posilňujú najmä informovanosť zákazníkov. Predaj kníh sa objavuje aj na internetových stránkach ponúkajúcich najrozmanitejší tovar – od detských hračiek a záhradníckych potrieb po dámske oblečenie. Môže to byť zaiste užitočná cesta k získaniu hľadaného diela, no tú pravú atmosféru bezprostredného kontaktu s tlačenými knihami, s ich tvarom, farbami, ba aj s ich vôňou, stále ešte – aspoň pre mňa – poskytuje predovšetkým klasické „kamenné“ kníhkupectvo, v ktorom zákazníka obklopujú rozličné knihy, aj také, o ktorých často ani nevedel, že existujú. Je to miesto, kde záujemca môže knihu chytiť do ruky, vidieť ju, spoznať jej tvar očami a hmatom, vnímať typ písma a farby obálky, priblížiť sa k nej. Veď nemožno pochybovať o tom, že kníhkupec bol kedysi jediným medzičlánkom medzi vydavateľom a čitateľom, prostredníkom medzi nakladateľským úsilím a čitateľským záujmom. V jeho osobe sa spájala výroba s tvorbou. Bol viac či menej aktívnym sprostredkovateľom medzi tými, čo knihu tvoria, a tými, ktorí ju čítajú, prijímajú alebo aj z rôznych dôvodov odmietajú.

Odjakživa bol médium, ktoré umožňovalo tajomné duchovné spojenie medzi spisovateľom, básnikom, prozaikom či autorom literatúry faktu. Mnohí autori krásnej, ale aj náučnej literatúry chodia i dnes do klasických kníhkupectiev, aby priamo na mieste zistili, aký je záujem o ich diela. K takýmto návštevám sa

viažu rozmanité veselé historiky. Anglický románopisec a esejista Arnold Bennett (1867 – 1931) bol napríklad známy tým, že pri návšteve kníhkupectva mal vždy vo vrecku stolibrovú bankovku a daroval ju bez váhania komukoľvek, koho v kníhkupectve pristihol pri listovaní v niektorej jeho knihe. Aj pre takéto zábavné historiky možno povedať, že radostnou pôdou na rozvíjanie vzťahu medzi autormi a čitateľmi bolo práve kníhkupectvo.

Prostredníctvom úprimných slov a bystrých postrehov vyjadřili svoju úctu kníhkupectvu a kníhkupeckému povolaniu aj mnohí domáci spisovatelia, medzi nimi napríklad známy autor literatúry faktu, básnik, novinár a historik Jozef Leikert: „Kníhkupectvo nie je obyčajný obchod. Aspoň podľa mňa je to čosi viac. Niečo ako chrám. Posvätné miesto. Stačí vkročiť dnu a hneď vás oslovia múdrosti sveta. Dobří a zlí hrdinovia z dobrých i menej dobrých kníh. Stačí v nich len chvíľku listovať a som presvedčený, že neodídete s prázdnyimi rukami. Kto má literatúru len trochu rád, môže si byť istý, že knihy ho len tak ľahko neopustia. A tak sa stáva, že neraz necháte v obchode aj posledné peniaze. Mnohí správni kníhkupci, uznávajúc túto psychológiu, s tým otvorene rátajú,“ napísal vo fejtóne uverejnenom v denníku *Pravda* v rubrike Tribúna čitateľov (*Nad vašimi listami*, 3. augusta 1989). „Nie však všetci, pretože sú aj takí, aj takí. Jedni, čo svoju prácu robia ako poslanie, a druhí ako svoje povolanie. A to je rozdiel. Človek chodiaci do kníhkupectiev častejšie, hneď zistí, s ktorou skupinou má dočinenia. Nakoniec to má možnosť vidieť nielen podľa samotnej ponuky, ale už aj podľa usporiadania knižných titulov na pultoch a regáloch, nehovoriac o celkovej estetike obchodu,“ zdôraznil mladý, no už rozhladený autor (ako inak, kriticky, ved' rubrika mala podtitul *Názory – podnety – sťažnosti*).

Básnik a novinár J. Leikert však išiel ešte ďalej a svoju skúsenosť zovšeobecnil: „Za roky, čo cestujem po služobných cestách,“ poznamenal na záver krátkej úvahy, „som si vytvoril názor, že podľa kníhkupectiev možno spoznať aj mesto. Predovšetkým jeho kultúru a inteligenciu. Aspoň mne sa to zatiaľ zakaždým potvrdilo.“ Tento novinový článok som našiel ako výstrižok, založený

a bibliograficky zdokumentovaný v otcovom súkromnom archíve. Pasáže, ktoré ho najviac zaujali, sú v ňom označené červeným perom.

Milovníkom kníh sa pravdivosť uvedených slov potvrdzuje takmer denne. Túžba po objavení autonómie vedenia sa v dejinách európskej kultúry vždy spájala s knihami, verejnými i súkromnými knižnicami, kníhkupectvami a kníhkupcami. Slovenskí kníhkupci však nemali veľmi na čo nadväzovať.

Ako píše slovenský bibliograf, novinár, literárny historik a knihovník Ján Čaplovič, „čakali by sme, že nedostatok tlačiarскеj produkcie kníh u nás koncom stredoveku nahradí aj rozsiahlejší knižný obchod. V Budíne, ako je známe, po zániku Hessovej tlačiarne pôsobil koncom 15. a začiatkom 16. storočia celý rad kníhkupcov, z ktorých mnohí boli aj nakladateľmi kníh tlačených pre Uhorsko v zahraničí. O prvých kníhkupcoch na Slovensku však vieme dosiaľ veľmi málo: zo stredoveku skoro nič... Zdá sa, že východné Slovensko sústavne zásobovali knihami krakovskí kníhkupci. Vlastníkom jedného z troch najväčších kníhkupectiev v Krakove koncom 15. storočia bol Jan Klemesz, ktorý zomrel v roku 1502. Vo svojom testamente spomína, že v Levoči u tamojšieho kazateľa má nejaké knihy, ktoré tam nechal jeho sluha Melchior Frank. Bol to zrejme sklad tohto Klemeszovho predavača. Aj neskoršie mali také obchodné styky krakovskí kníhkupci s Prešovom, Levočou, Bardejovom a pravdepodobne aj s Košicami“.

Ján Čaplovič (1904–1976) patril medzi jedinečných slovenských bibliofilov. Spisovateľ a novinár Jozef Čertík spomína na Čaplovičovú prácu priamo v pracovni Univerzitetnej knižnice: „Tento znalec dejín slovenskej knižnej kultúry, staršej slovenskej literatúry a dejín slovenského národného obrodenia vtedy pracoval v malej miestnosti, obložený starými tlačami.“ Z výsledkov jeho dlhoročného bádania sa dozvedáme, že tlačená kniha sa na slovenské územie dostávala aj (a možno predovšetkým) spoza hraníc a zahraniční sprostredkovatelia (kníhkupci a distributéri) ju tu skladovali a zabezpečovali jej predaj a šírenie.

Z toho vyplýva, že koncom stredoveku nebola ešte na Sloven-

sku situácia celkom zrelá pre rozvoj kníhkupeckého povolania. Dôvodom bol najmä nedostatočný dopyt po väčšom množstve tlačených kníh, z čoho vyplývalo takmer zanedbateľné úsilie o prítomnosť tlačiarní a najmä distribútorov knižných výtlačkov. Ešte celkom nevymizlo dokonca ani ručné odpisovanie kníh na pergamene – tento produkt bol často lacnejší ako tlačená kniha! Z dnešného pohľadu sa takáto konkurencia zdá absurdná. Skromný záujem o tlačené knihy, ktorý tu existoval, sa dal poľahky saturovať dovozom. Veď jazykové bariéry v tom čase takmer neexistovali alebo boli zanedbateľné, pretože literatúra vznikala predovšetkým v latinčine, jazyku vzdelancov, zriedkavejšie v nemčine, v českých krajoch aj v národnej reči.

Tlačená kniha ako kultúrna zložka života národa sa však pomaly, ale isto predierala do popredia. Zákonitému rozvoju kníhkupeckého povolania sa už v priebehu najbližších storočí nedalo vyhnúť.

A tak sa knihy aj v kultúre našich predkov postupne dostávali na miesto, ktoré im nesporne patrilo. „V národe, ktorého pomenovanie akiste nie náhodou súvisí so *slovom*, teda s jedinečným médiom medziludskej komunikácie, má svoje miesto aj fenomén *knihy* v pôvodnom historickom význame ako zväzok listov písaných na papieri a zviazaných do rôznych prenosných formátov,“ napísal v tejto súvislosti literárny teoretik, kritik a esejista Vincent Šabík. Kniha tu pôsobí „počnúc stredovekými skriptóriami po zavádzaní tzv. lineárneho písma v Európe (za čias filozofa Sokrata a jeho žiaka Platóna) a nekončiac Gutenbergovým objavom tlačovej kultúrnej techniky, ktorá postavila dodnes žijúce základy ‚galaxie‘ písomných posolstiev (ako o tom hovorí kanadský zakladateľ mediálnej vedy Marshall McLuhann)“. Tieto základy prenikajú našou kultúrou, či si to uvedomujeme, alebo nie, z nich sa odvíjajú projekty nášho kultúrneho bytia. Knihy, knižnice, kníhkupectvá a ľudia, ktorí s nimi súvisia, alebo v nich pracujú, tvoria tú inštitucionálnu štruktúru, ktorá v spomínanej „galaxii“ zohrala kľúčovú úlohu. Veď aj kresťanstvo, ku ktorému sa hrdo hlásia aj tí, čo knihy takmer nečítajú, moslimovia považujú (spolu

s judaizmom) za „náboženstvo Knihy“.

Chvála kníhkupectva

*„Kníh mnoho prešlo skrz moje ruky
a až podnes ešte prechodí, lebo ich i teraz
kupujem a predávam. Na jednom mieste kúpim
a na druhom predám.“*

Matej Hrebenda

V jednom z takýchto tichých zákulisí literatúry, akými bývajú predajne kníh, v pražskom Slovenskom kníhkupectve nakladateľa Leopolda Mazáča, začal v tridsiatych rokoch 20. storočia pracovať aj môj otec Jozef Hajko. Najprv ako praktikant, neskôr ako čerstvý absolvent pokračovacej strednej odbornej kníhkupeckej školy, ktorú založila, riadila a financovala v Prahe tamojšia vysoko vážená a rešpektovaná stavovská inštitúcia s názvom Gremium pražských knihkupců a nakladatelů. O jej solídnosti a serióznosti zámerov iniciátorov jej vzniku svedčilo už meno predsedu školského výboru. Bol ním popredný pražský kníhkupec a nakladateľ Eduard Weinfurter (1870–1950), známa postava pražského kultúrneho života, dlhoročný starosta Gremia, významný organizátor profesionálneho života a kultúrnych podujatí, neodmysliteľný funkcionár stavovských združení. O jeho mimoriadne širokých záujmoch a celkovej humanistickej orientácii svedčí napríklad aj zdanlivo nepodstatný fakt, že v rokoch 1902 až 1903 bol prezidentom klubu esperantistov v Prahe a bol celoživotným čite-

lom tohto jazyka, ktorý vždy prekračoval úzko chápané kultúrne zvyklosti a snažil sa byť mostom medzi civilizáciami.

Treba si však všimnúť aj ďalšie súvislosti. Nezanedbateľné napríklad bolo, že v Čechách pôsobil už od konca 19. storočia aj Spolek českých knihkupců a nakladatelů, ktorý združoval na tie časy úctyhodný počet vydavateľských a kníhkupeckých firiem (okolo 150). Ako uvádzajú autori kolektívneho diela *Z dějin české každodennosti: Život v 19. století* (2017): „Podle vzpomínek pamětníků, nebyla ovšem knihkupectví v posledních deseti letech 19. století obchody, v nichž by se dveře netrhly, naopak... Český knižní trh nebyl veliký a navíc většina zájemců o četbu měla hluboko do kapsy.“ Vždy to tak bolo: tí, čo skutočne túžili po dobrej knihe, nepatrili k najsolventnejším... A často mali hlboko do vrecka. Nie že by netúžili po majetku, ale nezanedbávali ani inú túžbu: po vedomostiach a estetickom zážitku. A naopak, tí, čo majetok mali, považovali jeho ďalšie hromadenie za dôležitejšie ako zhromažďovanie vedomostí a zvelaďovanie citu pre krásu. Podobná, no pravdepodobne ešte omnoho horšia bola aj situácia na území dnešného Slovenska, respektíve vo vtedajšom Hornom Uhorsku, a, pochopiteľne, aj v celom Uhorskom kráľovstve, v mestách rovnako ako na vidieku. Ani tu knižný obchod neprekypoval solventnými zákazníkmi túžiacimi po knihe v rodnom (či akomkoľvek inom) jazyku.

Praha však naznačovala cestu a vzbudzovala nádej. Zhoda viacerých okolností rozhodla, že po tejto ceste sa vydal aj môj otec Jozef Hajko (1918 – 2013). Zaslúžila sa o to v nemalej miere spomenutá odborná pokračovacia škola pražského kníhkupeckého grémia, ktorú navštevoval. Lesk a význam dodávalo tejto škole viaceré okolnosti: napríklad skutočnosť, že ako učiteľ, neskôr i riaditeľ na nej pôsobil doyen českých kníhkupcov, živá legenda v odbore – bibliograf, kníhkupecký a nakladateľský pedagóg, publicista, prekladateľ Leoš Karel Žižka (1866 – 1969), autor viacerých odborných publikácií týkajúcich sa kníhkupectva a bibliografie. Mnohostranná osobnosť, aké sa nevyskytujú v dejinách profesii často. Viaceré z jeho prác mali vyučujúci charakter a stredoškolský pro-

fesor Žižka ich preto priamo využíval vo svojom pedagogickom pôsobení na gremiálnom učilišti. Slúžili žiakom na ďalšie štúdium. Bol to podľa otcových spomienok nielen vynikajúci pedagóg, ale aj skvelý praktik. A vzácny človek. Teoreticky reflektoval a šíril v rámci vyučovania svoje bohaté praktické skúsenosti. Aj on sám vlastnil malé, ale aktívne nakladateľstvo a kníhkupectvo, v ktorom vlastné práce vydával a šíril. Jeho podnik existoval na prestížnej adrese – na luxusnej Parížskej ulici – v centre pražského Starého Mesta až do roku 1949.

Každý, kto Žižku poznal, či už z osobnej skúsenosti, alebo z literatúry, upozorňoval nielen na jeho práce o povolání kníhkupca, ale aj na početné knihy z oblasti pragensií, ktoré vypovedali o minulej i súdobej podobe veľkomesta s hlbokými znalosťami a s veľkou láskou. Nezostali totiž bez vplyvu na študentov kníhkupeckej školy. Boli vynikajúce najmä preto, lebo ponúkali osobný prístup k dejinám, architektúre a umeniu. Azda o každom mieste v Prahe, o každom dome či ulici vedel Žižka detailne a zaujímaivo rozprávať, ovládal miestne reálie, príbehy s nimi spojené a ich historické pozadie, často aj s väzbami na dejiny kníhkupectiev. Pri zdôrazňovaní stavovskej hrdosti napríklad upozorňoval študentov, že tzv. kníhkupecký poriadok bol v Prahe vyhlásený už v roku 1772, že vyučenie za kníhkupca trvalo vtedy šesť rokov a ďalšie štyri roky musel adept zotrvať u svojho šéfa, aby si osvojil znalosti o knihách, spisovateľoch a spisoch z rôznych odborov, dokonca sa musel podrobiť skúške na univerzite. Dôkladná príprava napokon trvala až okolo desať rokov! Podmienky na riadne vykonávanie povolania boli teda mimoriadne náročné na čas i vzdelanie, zdôrazňoval Žižka ako pedagóg kníhkupeckej školy svojim študentom, budúcim kníhkupcom.

Nie náhodou bol Žižka aktívnym členom klubu Za starou Prahu. Ale čo viac, Praha bola nielen Žižkova osobná veľká láska, svoj cit a vedomosti dokázal ako pedagóg implantovať aj do vedomia žiakov (mnohí z nich boli z českého a moravského vidieka, jeden aj zo stredného Slovenska). Ako spomínal môj otec, aj oni pod vplyvom svojho učiteľa spontánne akceptovali pražského

genia loci a s rozšírenými očami prijímali farby, tvary a vône, celú vzrušujúcu atmosféru medzivojnového hlavného mesta európskeho formátu. Určite si to netreba vysvetľovať ako nejakú hlúpu túžbu po svetobežníctve, a už vôbec nie ako odtrhnutosť od pôvodných koreňov, ale skôr ako podvedomú zmenu tradičného vidieckeho (českého, moravského i slovenského) zápecníctva (často, pravdaže, vynútenú objektívnymi okolnosťami), jeho spontánnu transformáciu na širší kultúrny či geopolitický nadhľad.

Môj otec bol v tejto škole – ako sám často zdôrazňoval – jediným študentom pochádzajúcim zo Slovenska a, pokiaľ viem, až do zániku školy v roku 1939 aj jej jediným absolventom Slovákom a o svojej jedinečnosti hovoril s netajenou hrdosťou. Bol v tomto zmysle prvý a jediný. Nie je prekvapujúce, že si k nemu našiel aj spomínaný profesor Žižka, nestor v brandži, srdečný vzťah a s osobitnou ochotou a žičlivosťou mu odovzdával cenné skúsenosti. Písali si až do konca Žižkovho života. Ako pozoruhodnosť v priamom vzťahu k slovenskej kultúre uvádzam, že zbierku Leoša Karla Žižku, ktorú získalo ako dar spolu s pozostalosťou pražské Národné múzeum, tvorí okrem odbornej literatúry pre kníhkupcov a nakladateľov najmä umeleckohistorická spisba o jeho milovanej Prahe, jej skvostoch a zaujímavostiach. Ale v neposlednom rade v tomto zozname nájdeme prevažne českú a slovenskú poéziu; netreba prízvukovať, že to svedčilo o dobrom vzťahu k literárnemu umeniu, no aj o dobrom vzťahu k Slovensku a jeho kultúre. A čo je pri spätnom pohľade nemenej dôležité, české a slovenské knihy sú zastúpené v približne rovnakom pomere. Ešte aj v období po druhej svetovej vojne bol tento starý, vážený príslušník kníhkupeckého povolania plný pokojnej, ale radostnej vitality a životného optimizmu. Dožil sa v primeranom zdraví úctyhodného veku stotri rokov.

Narodil sa kedysi dávno v roku nešťastnej bitky Rakúšanov s Prusmi pri Hradci Králové (označovanej aj ako Bitka pri Sadowej, 1866) počas prusko-rakúskej vojny, bol svedkom mnohých historických udalostí, prežil dve svetové vojny (v prvej sa aktívne zúčastnil) a krátko pred smrťou stihol ešte zažiť aj tragické obsa-